

Використана література:

1. Стріха М. Дзеркало тижня. – № 49. – Київ, 2013.
2. Колкер Я. М., Крючков В. А. та ін. A global Perspective as a Vehicle for Education. – Москва, 2005.
3. Згуровський М. Дзеркало тижня. – № 49. – Київ, 2013.

ЧЕРВИНСКАЯ Л. М., БОЧАРОВА И. В. Глобально-ориентированные учебные программы по английскому языку специальной направленности как главное требование современного образования.

Статья рассматривает некоторые подходы к созданию глобально-ориентированных академических программ по английскому языку как языку специальности. Авторы анализируют некоторые трудности внедрения как программ по специальности на начальном этапе обучения в вузе в целом, так и программ по английскому языку как языку специальности в частности.

Ключевые слова: глобальная ориентация, академическая программа, когнитивный, холистический, функциональные умения, навыки и компетенции.

SHERVINSKA L., BOCHAROVA I. Globally oriented syllabus of professional english as the requirement of global education.

The article examines the design of globally oriented syllabus of professional English at the initial level of higher learning. The authors analyze the difficulties of both professional programs and professional English academic programs implementation.

Keywords: global orientation, syllabus, cognitive, holistic, functional skills, competence.

УДК 378.147:373.3

Черненко Г. М.
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди”

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗА КРЕДИТНО-
МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ**

У статті розкрито проблему формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи за кредитно-модульною системою. Обґрунтовано визначення понять “компетентність”, “професійна компетентність”. Представлено зміст теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Виділено вміння, що формуються в майбутніх учителів початкової школи: педагогічні, аналітичні, прогностичні, проєктивні, рефлексивні, організаторські, комунікативні. Розкрито особливості кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах. Доведено ефективність використання кредитно-модульної системи навчання у процесі формування професійної компетентності.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, майбутні вчителі початкових класів, кредитно-модульна система.

На початку третього тисячоліття поглиблюються та прискорюються загальносвітові соціально-економічні, політичні та соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства на сучасному етапі. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотний характер, адже вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя у більшості країн світу, в тому числі й в Україні. Найбільш відповідальною в цих умовах є роль освіти тому, що саме вона має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство. Освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця і громадянина. На сьогодні велике значення має педагогічна освіта. Адже завдяки діяльності вчителя реалізується державна політика у створенні інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку вітчизняної науки, техніки і культури, збереженні і примноженні культурної спадщини; формується молоде покоління, що здатне творити задля розвитку держави. Все це зумовлює необхідність розв'язання проблеми підготовки вчителя, його професійного становлення і професійної компетентності.

Підготовка вчителя до професійної діяльності є складною проблемою, яка стала об'єктом багатьох наукових досліджень у філософії, психології, педагогіці. Проблема професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності розглядалася відомими педагогами П. Блонським, А. Макаренком, В. Сухомлинським, С. Шацьким. Вони розкривали цю проблему переважно з позицій аналізу змісту підготовки до педагогічної діяльності в цілому, та з точки зору обсягу засвоєних теоретичних знань та практичних умінь.

Питання підготовки майбутніх педагогів і формування їхньої особистості окреслено в працях О. Антонової, Г. Васяновича, С. Вітвицької, С. Сисоєвої та ін. Велике значення для розв'язання проблеми підготовки вчителя до професійної діяльності мали фундаментальні дослідження Ю. Бабанського, В. Бондаря, О. Дубасенюк, В. Сластьоніна. Окремі аспекти ступеневої підготовки розглядалися у працях С. Власенко та Л. Хомич.

Крім зазначених вище науковців, питання загальнопедагогічної підготовки знайшли свого розв'язання у працях сучасних педагогів: І. Богданової, Н. Боритко, В. Володько, Ф. Гоноболіна, М. Євтуха, Н. Кічук, В. Крутецького, З. Курлянда, В. Лозової, Н. Ничкало, Г. Панченко, Н. Тализіної, Г. Троцко, М. Ярмаченка; психологів: Л. Войтко, О. Киричука, С. Максименко, В. Семиченко та ін.

Особливості професійної підготовки вчителя початкової школи розкриті в дослідженнях А. Алексюка, Н. Бібик, В. Бондаря, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Коваль, С. Лисенкової, С. Мартиненко, Н. Ничкало, О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружи, М. Фіцули,

I. Шапошнікової та ін.

Проте проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи потребує подальшого детального обґрунтування й аналізу тому, що окремі її аспекти залишаються недостатньо вивченими. На нашу думку, проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи була і залишається актуальною, адже вона зумовлена загальними тенденціями розвитку сучасного суспільства, педагогічної науки й практики, вимогами держави до підготовки компетентного вчителя, його світоглядних орієнтацій, ідеалів та переконань.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи за кредитно-модульною системою.

Поняття “компетентність” означає коло повноважень будь-якої особи; володіння знаннями, досвідом у певній галузі. “Компетентність” визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбуваються через здобуття нею необхідних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців.

В “Енциклопедії освіти” зазначено, що “професійна компетентність” – це інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [1, с. 722]. Компетентність фахівця включає професійні знання, вміння і навички, досвід роботи у певній галузі, соціально-комунікативні й індивідуальні здібності особистості, що забезпечують самостійність у здійсненні професійної діяльності [1, с. 722].

Професійна компетентність фахівця проявляється у підготовленості до здійснення такої діяльності: аналіз результатів праці і технологічних процесів; аналіз професійних ситуацій і проблем; аналіз технічної документації завдань діяльності; організація праці; дотримання технологічних вимог навчальних закладів; координація різних видів професійної діяльності; прогнозування типових і нетипових педагогічних ситуацій; забезпечення безпечних умов праці; оволодіння додатковими кваліфікаціями і професіями; забезпечення високого рівня культури праці [1, с. 723].

Професійна компетентність передбачає сформованість умінь розмірковувати й оцінювати професійні ситуації й проблеми; творчий характер мислення; виявлення ініціативи у виконанні педагогічних завдань; усвідомлення розуміння особистої відповідальності за результати праці; здатність до управління педагогічним колективом; прийняття раціональних рішень у вирішенні конкретних завдань і проблем.

Під професійною компетентністю педагога розуміють особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно і ефективно реалізувати цілі педагогічного процесу. Для цього потрібно знати педагогічну теорію, уміти застосовувати її в практичній діяльності.

Професійна компетентність вчителя початкових класів – це інтегрована здатність особистості, яка дозволяє здійснювати йому професійну діяльність у початкових закладах, використовуючи цілісний комплекс знань, умінь і навичок, психологічних особливостей, професійних позицій; здійснювати творчий підхід до пошуку нових методів оптимізації навчально-виховного процесу в початковій школі.

Аналіз визначень педагогічної компетентності дає змогу стверджувати, що педагогічна компетентність є системою наукових знань, інтелектуальних і практичних умінь і навичок, особистісних якостей і утворень, яка при достатній мотивації та високому рівні професійності психічних процесів, забезпечує самореалізацію, самозбереження та самовдосконалення особистості педагога в процесі професійної діяльності.

Метою формування педагогічної компетентності є забезпечення належної професійної підготовки випускника в умовах ступеневої освіти та його конкурентноздатності на ринку освітніх послуг. Основними завданнями формування педагогічної компетентності майбутнього фахівця початкової освіти є: забезпечення оволодіння технологіями самоорганізації та самоактуалізації; створення умов для становлення професійної культури майбутнього спеціаліста; активізація формування ключових компетенцій майбутнього вчителя початкової школи; формування професійної мобільності студентів; організація методичної та дидактичної підготовки студентів; формування соціальної активності на основі особистісних якостей та соціальних умінь особистості.

Важливим у процесі формування професійної компетентності є теоретична та практична готовність студента.

Зміст теоретичної готовності майбутнього вчителя виявляється в узагальненому умінні педагогічно мислити, що передбачає наявність у педагога різноманітних умінь. Майбутнім учителям початкової школи повинні бути притаманні такі уміння: *педагогічні* (сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях); *аналітичні* (уміння аналізувати педагогічні явища, осмислювати роль кожного елемента у структурі цілого й у взаємодії з іншим); *прогностичні* (управління педагогічним процесом; прогнозування результатів педагогічного процесу; оволодіння прогностичними методами, висунення гіпотез, тощо); *проективні* (забезпечення конкретизації цілей навчання та виховання, поетапна їх реалізація); *рефлексивні* (здійснення контрольної діяльності, спрямованої на себе, осмислення і аналіз власних дій).

Зміст практичної готовності майбутнього вчителя виражається у предметних уміннях, тобто в діях, які можна спостерігати. До них належать організаторські і комунікативні уміння. *Організаторські уміння* передбачають залучення студентів до різних видів діяльності й організацію діяльності колективу, яка перетворює його із об'єкта в суб'єкт виховання. *Комунікативні уміння* – це взаємопов'язані групи перцептивних умінь, власне умінь спілкування (вербального) та умінь і навичок педагогічної техніки. Уміння педагогічного спілкування – це уміння розподіляти увагу і підтримувати її стійкість; обирати відповідно до класу й окремих учнів найдоцільніші способи поведінки звертань; аналізувати вчинки вихованців, визначати мотиви, якими вони керуються, їхню поведінку в різних ситуаціях.

Мета професійної підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів полягає не в передачі конкретних предметних знань, умінь, навичок, а у забезпеченні студентів системними знаннями, які є загальною передумовою формування компетентного фахівця. Досягнення цієї мети здійснюється за допомогою кредитно-модульної системи навчання у вищих педагогічних закладах. Кредитно-модульна система – модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів) [1, с. 432].

Ця система передбачає структурування всього навчального матеріалу, як теоретичного так і практичного, на чітко окреслені частини – модулі. Таким чином, навчальна дисципліна залежно від її обсягу та трудомісткості може містити кілька модулів і, навпаки, невеликі споріднені курси або спецкурси можуть бути інтегровані в один змістовий модуль.

Опанування кожного модуля містить теми лекцій, практичних занять, перелік завдань для розв'язання в аудиторії, самостійну роботу, а також рейтингові бали, які може отримати студент за всі види робіт. З кожного модуля студент отримує комплекс навчальних посібників: текст лекцій, методичні рекомендації, перелік навчальної літератури, завдання для закріплення матеріалу тощо.

В умовах кредитно-модульної системи навчання кожному студенту надається право сформувати індивідуальний навчальний план, який складається з нормативних (обов'язкових) та вибіркового дисциплін. Студенту надається право самому визначати темпи, терміни та засоби опанування навчальним матеріалом кожного модуля, що стимулює його до активізації самостійної роботи.

Основними формами організації навчального процесу при кредитно-модульній системі залишаються лекції, семінари, лабораторні та індивідуальні заняття, практика та консультації. Варто зазначити, що співвідношення між вказаними формами навчання і роль кожної з них змінюється. Зменшується, зокрема, кількість лекцій і обсяг інформації, яку отримує студент в аудиторії, проте збільшується роль інтерактивних форм і

методів навчання, самостійної роботи під керівництвом викладача. Самостійна творча пізнавальна діяльність студента висувається на перший план. Цим самим змінюється і роль викладача: значну частину часу в його роботі займає керівництво самостійною роботою студентів; час безпосереднього спілкування викладача зі студентами збільшується [1, с. 433].

Кредитно-модульна система характеризується кредитами. Кредит – умовна одиниця виміру навчального навантаження студента, необхідного для певної дисципліни або частини навчальної програми. Кожна дисципліна оцінюється в кредитах, які враховують всі форми навчання: лекції, практичні, лабораторні заняття, практику тощо. Кількість кредитів залежить від складності дисципліни. Одночасно кредит використовується для визначення суми аудиторної та самостійної роботи студентів протягом навчання.

Студенту нараховують бали за всі види, форми навчальної роботи (рівень знань, умінь і навичок, виконання домашніх робіт, ведення робочого зошита, усних відповідей, самостійна робота, наукова робота, робота у модульному середовищі (тести)), на основі чого визначається його рейтинг. Студенти оцінюються за 100-бальною системою.

Вище викладене дозволяє констатувати, що основними структурними елементами педагогічної компетентності є: теоретичні педагогічні знання, практичні вміння та особистісні якості педагога. Саме ці знання, вміння та якості формуються в майбутніх учителів початкової школи в навчальному процесі за кредитно-модульною системою навчання.

Отже, кредитно-модульна система навчання і нові форми контролю успішності сприяють інтенсифікації навчального процесу у вищих навчальних закладах, підвищенню якості підготовки фахівців, забезпеченню систематичності у самостійній роботі студентів, зміцненню зворотного зв'язку викладачів і студентів, покращенню контролю навчально-виховного процесу, підвищенню відповідальності студентів за результати своєї навчальної діяльності, перетворенню його з об'єкта навчального процесу на активного суб'єкта. Перехід до нової організації навчання сприятиме академічному визнанню за кордоном українських дипломів і відповідно активізації мобільності студентів.

Переконуємося, що професійна готовність учителя початкових класів проявляється в умінні планувати структуру своїх дій, здійснювати керівництво діяльністю учнів, доцільно застосовувати методи навчання і виховання у відповідності з певною ситуацією, в умінні керувати поведінкою й активністю учнів, знаходити контакт і правильний тон у взаємостосунках з ними, в умінні миттєво приймати рішення і знаходити найбільш ефективні засоби педагогічного впливу на них.

Висновок. Таким чином, вище сказане дозволяє стверджувати, що професійна компетентність майбутнього вчителя початкових класів проявляється у сукупності професійних знань, умінь і навичок, важливих якостей особистості, її прагнення на високому рівні за кредитно-модульною системою здійснювати навчальну, виховну, наукову, методичну й соціально-педагогічну діяльність, що передбачає регулювання своєї професійної компетентності.

Використана література:

1. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Хрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Г. М. Мешко. – Т. : ТИПУ, 2010. – 234 с.
3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи / В. Л. Ортинський. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 472 с.
4. Рекомендації щодо впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації // Законодавчі та нормативні акти про освіту в Україні, 2006.
5. Фокин О. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: Методология, цели и содержание, творчество: [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.]. – М. : Издательский центр “Академия”, 2002. – 224 с.
6. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів / Л. О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 201 с.

ЧЕРНЕНКО Г. Н. Формирование профессиональной компетентности будущих учителей начальной школы по кредитно-модульной системе.

В статье раскрыто проблему формирования профессиональной компетентности будущих учителей начальной школы по кредитно-модульной системе. Обосновано определение понятий “компетентность”, “профессиональная компетентность”. Представлено содержание теоретической и практической подготовки будущих учителей начальной школы. Выделены умения, которые формируются у будущих учителей начальной школы: педагогические, аналитические, прогностические, проективные, рефлексивные, организаторские, коммуникативные. Раскрыты особенности кредитно-модульной системы обучения в высших учебных заведениях. Доказана эффективность использования кредитно-модульной системы обучения в процессе формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, будущие учителя начальных классов, кредитно-модульная система.

CHERNENKO G. Formation of professional competence of future teachers of elementary school credit-modular system.

In the article the problem of formation professional competence of future primary school teachers on credit-modular system. Determination of concepts “competence”, “professional competence, is grounded”. Shows the contents of the theoretical and practical training of future primary school teachers. Highlighted skills are formed at the future elementary school teachers: educational, analytical, predictive, projective, reflexive, organizational, and communication. The features of credit-modular system of teaching in higher education. The efficacy of the use of credit-modular system in the formation of professional competence.

Keywords: competence, professional competence, future elementary school teacher, credit-modular system.